Besluit van de Vlaamse Regering houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'

DE VLAAMSE REGERING,

Rechtsgrond

Dit besluit is gebaseerd op:
- De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, artikel 2.2.10§1.

Vormvereisten

Volgende vormvereisten zijn voldaan:

- Op 28 februari 2025 keurde de Vlaamse Regering de startnota voor de gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' goed.
- De publieke consultatie over de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' liep van 25 maart tot en met 23 mei 2025. Er werd een publiek participatiemoment georganiseerd over de startnota 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' in de vier betrokken gemeenten: op 5 mei 2025 in Hechtel-Eksel, op 7 mei 2025 in Pelt, op 12 mei 2025 in Lommel en op 13 mei 2025 in Balen.
- Er werden 26 inspraakreacties ontvangen, waarvan adviezen van de Mina-raad, Pelt, Balen, Hechtel-Eksel, Lommel, de provincie Limburg, de provincie Antwerpen, het Agentschap Onroerend Erfgoed, het DG Luchtvaart, de VMM afdeling Water, het Agentschap Wegen en Verkeer Limburg, het Departement Zorg, het Agentschap voor Natuur en Bos.
- Het advies van de Vlaamse Strategische Adviesraad voor Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed en het Agentschap Landbouw en Zeevisserij over de startnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' werd ontvangen na het afsluiten van de participatieperiode op 23 mei 2025.
- Op 6 maart 2026 keurde de Vlaamse Regering de procesnota 1 voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' goed.
- De scopingnota voor het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' werd op 7 april 2026 gepubliceerd op de website van het Vlaamse Departement Omgeving.
- De plenaire vergadering over het voorontwerp gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' vond plaats op 30 april 2026. In het verslag van de plenaire vergadering zijn ook de adviezen van Balen, Lommel, Pelt, de provincie Limburg, de Vlaamse Milieumaatschappij - water,

het Agentschap voor Natuur en Bos, het Agentschap voor Landbouw en Zeevisserij, het Agentschap Wegen en Verkeer en De Vlaamse Waterweg opgenomen.

- Het Vlaams Expertisecentrum m.e.r. werd op 10 juni 2026 gevraagd om de kwaliteit van het ontwerp-plan-MER te beoordelen. VECM verleende geen advies. De scopingnota werd niet meer gewijzigd na de plenaire vergadering en is nu bij het ontwerp-GRUP gevoegd.

Motivering

Dit besluit is gebaseerd op de volgende motieven:

- Het ontwerp-GRUP 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' geeft uitvoering aan de principes van het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (RSV), waar voorzien is dat de ontwikkelingsmogelijkheden voor het hoofdnetwerk op 380 kV wordt vastgelegd in gewestelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen. Voor het inplanten van onderstations gelden de ontwikkelingsperspectieven van gemeenschapsvoorzieningen in het buitengebied. Dat houdt in dat de inplanting moet ingepast worden in de agrarische en landschappelijke structuur en dat het fysisch systeem kaderstellend is.
- Het ontwerp-GRUP geeft ook uitvoering aan het federaal-ontwikkelingsplan-van-het-transmissienet-2020-2030 of FOP 2020-2030 dat gericht is op het garanderen van de energiebevoorrading in België en daartoe voorziet in infrastructuurprojecten die door Elia, de beheerder van het Belgisch hoogspanningsnet, worden gerealiseerd.
- Het ontwerp-plan ligt op het grondgebied van Balen, Lommel en Pelt. Het geplande onderstation is voorzien op het grondgebied van Balen. Er worden gebieden voor planologische compensatie aangeduid op het grondgebied van Lommel en Pelt.
- Het ontwerp-GRUP 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' heeft als opzet de vereiste planologische basis te creëren voor de inplanting van een hoogspanningsstation onder de bestaande hoogspanningslijn Massenhoven en Van Eyck. Deze hoogspanningsverbinding is een 380kV hoogspanningslijn. Het onderstation zal de spanning transformeren naar 150 kV. In het ontwerp wordt een locatie bestemd als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen in Balen, ten westen van het kanaal naar Beverlo. Vermits de locatie voor het onderstation doorsneden wordt door een ondergrondse aardgasleiding wordt ook voorzien in een beperkte omleiding van de leidingstraat.
- De aanduiding van een harde bestemming voor de locatie voor een onderstation met een oppervlakte van 5 ha wordt gecompenseerd door het schrappen van gelijkaardige oppervlakte harde bestemmingen: in Lommel wordt een gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen bestemd als bouwvrij agrarisch gebied en in Pelt wordt een niet bebouwd deel van een woonuitbreidingsgebied bestemd als agrarisch gebied en bouwvrij agrarisch gebied. Beide gebieden zijn in landbouwgebruik en de ruimtelijke visie voorziet geen ontwikkeling respectievelijk als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en voor woningbouw.
- De inplanting van een nieuw hoogspanningsstation in Balen past in een ruimer project voor het versterken van het hoogspanningsnetwerk in de regio Noord-Limburg. In de huidige situatie staat het hoogspanningsnet in de regio Noord-Limburg voor grote uitdagingen:
    - De snelle industriële groei in de ruime regio zorgt voor een grote vraag naar aansluitingen zoals de uitbreiding van Kristalpark, investeringen van grootverbruikers in Noord-Limburg en het oosten van de provincie Antwerpen zoals Nystar in Balen die een grotere elektriciteitsafname teweegbrengen, waar mogelijk (versnelde) elektrificatie van bedrijfsprocessen bij maakindustrie en

bijkomende KMO's, toename van elektrische wagens en (publieke) oplaadpunten bij consumenten en bedrijven.
- Er is veel injectie van hernieuwbare energie (zonneparken, windturbines,…)
- Op vandaag bestaat er geen aftakking op de "snelweg" voor elektriciteit (het 380 kV netwerk) met betere bevoorradingszekerheid via binnen- en buitenland

Om hieraan tegemoet te komen worden in de regio Noord-Limburg de volgende ingrepen gepland:

- Het realiseren van een aftakpunt (= onderstation) in de omgeving van de Kerkhovensesteenweg op de bestaande hoogspanningslijn (380 kV) tussen Massenhoven en Van Eyck. In dit nieuwe onderstation zal een omzetting gebeuren van 380 kV naar 150 kV. De bestaande 150 kV lijnen in de regio Noord-Limburg worden vandaag niet uit een rechtstreekse aftakking op het 380 kV net gevoed.
- Het bouwen van een nieuw onderstation te Lommel (Dorperheide), dat door zijn centrale ligging tussen de reeds bestaande onderstations van Overpelt, Mol en Balen, een versterking van het lokale 150kV net realiseert, de mogelijkheid voor aansluiting van nieuwe industriële ontwikkelingen maximaliseert en ook een transformatie naar het distributienet realiseert om extra capaciteit te garanderen (Fluvius).
- Het aanleggen van ondergrondse 150kV kabelverbindingen vanaf het nieuwe onderstation in de omgeving van de Kerkhovensesteenweg naar het nieuwe onderstation Lommel Dorperheide (gelegen in Kristalpark) om de injectie vanuit het 380kV net tot bij de eindgebruiker te krijgen. Bij voorkeur wordt de afstand tussen beide onderstations dus zo kort mogelijk gehouden om de lengte van de 150 kV verbinding te beperken. De kabels worden aangelegd in het openbaar domein en maken geen deel uit van het voorliggende ontwerp-GRUP.

- De komende jaren dienen verschillende investeringsprojecten in de ruggengraat van het Belgische elektriciteitsnet te worden gerealiseerd. Dit is nodig om de integratie van hernieuwbare energie via het 380kV-net mogelijk te maken. Deze investeringen werden beslist door de Federale Minister van Energie. De federale overheid is immers bevoegd voor de energiebevoorrading en de transmissie van energie. Dit gebeurde op voorstel van Elia en na publieke consultatie en adviesprocedures via het federaal-ontwikkelingsplan-van-het-transmissienet-2020-2030 of FOP 2020-2030. Het basisprincipe van het FOP 2020-2030 is om maximaal het potentieel van bestaande infrastructuur te benutten. Dit pakket investeringen laat toe om bijkomende onthaalcapaciteit te creëren voor de aansluiting van nieuwe productiecapaciteit. Daarnaast kunnen deze investeringen ook gewijzigde elektriciteitsstromen, of fluxpatronen, ondervangen. Deze fluxen kunnen ontstaan door bijvoorbeeld een andere samenstelling van het productiepark, zoals hernieuwbare energiebronnen, en verhoogde marktuitwisselingen. Concreet wordt de capaciteit van de bestaande ruggengraat (380 kV) verdubbeld. Dit gebeurt door het aanbrengen van HTLS-geleiders op bestaande elektriciteitsverbindingen. Dit nieuw type hoogperformante elektriciteitsdraden kan op hetzelfde spanningsniveau meer stroom vervoeren dan elektriciteitsdraden van de vorige generatie. Via deze nieuwe geleiders zal de hele Belgische ruggengraat een transportcapaciteit van 6 GW hebben. Voordien was dat beperkt tot 3 GW.
- Bij de uitbouw van een hoogspanningsnet wordt het principe van 'vermazing' toegepast. Elke nieuwe elektriciteitsverbinding die wordt toegevoegd, bouwt voort op bestaande knooppunten. Bij een incident op een bepaalde elektriciteitsverbinding of als een verbinding in grondig onderhoud is, kan de elektriciteit via overige verbindingen binnen de vermaasde structuur getransporteerd worden. Hierdoor is in

normale omstandigheden ook onderhoud mogelijk zonder belangrijke beperkingen aan de energieproductie op te leggen.

- Voor de inplanting van het onderstation zijn verschillende locaties onderzocht. In de startnota werden vier mogelijke locaties aangeduid. Op basis van de publieke raadpleging en het ruimtelijk onderzoek werd in de scopingnota geopteerd om de locaties drie en vier, respectievelijk in Lommel en Hechtel-Eksel niet meer in het verder onderzoek te betrekken. Er werden tijdens de publieke raadpleging geen bijkomende locaties ingesproken. De locaties één en twee, respectievelijk ten westen en ten oosten van het kanaal naar Beverlo werden verder meegenomen en onderworpen aan de milieubeoordeling. De milieubeoordeling op planniveau is niet onderscheidend voor deze beide locaties. In het voorontwerp-GRUP werd geopteerd voor locatie 1 voornamelijk omwille van de grotere afstand tot woningen en dus de beperktere impact op de woonkwaliteit, in het bijzonder ter hoogte van Kerkhoven en de globaal beperktere impact van deze inplanting. De impact van het onderstation op de omgeving wordt ook beperkt door te opteren voor gasgekoelde installaties (GIS) die minder ruimte innemen dan de meer gebruikelijke luchtgekoelde installaties (AIS). Die keuze is in de toelichtingsnota verduidelijkt en meegenomen in de milieubeoordeling waar geen rekening wordt gehouden met de mogelijkheid van AIS, vermits de mogelijke locaties daarvoor te beperkt in omvang zijn.
- De mogelijke inplantingslocaties voor een onderstation zijn beide gelegen in beleid herbevestigd agrarisch gebied. Overeenkomstig het Vlaams beleidskader wordt terughoudend omgegaan met het wijzigen van de bestemming van deze gebieden. De bestemmingswijziging voor de meest geschikte locatie ten westen van het kanaal naar Beverlo is beperkt in omvang en noodzakelijk om een nieuw onderstation te kunnen bouwen en wordt planologisch gecompenseerd op locaties die de agrarische structuur versterken.
- Voor de planologische compensatie zijn verschillende locaties in beeld gebracht op het grondgebied van de direct betrokken gemeenten Balen, Lommel, Pelt en Hechtel-Eksel. In de startnota werden drie mogelijke locaties aangeduid. De publieke raadpleging gaf geen aanleiding om één van deze locaties uit het onderzoek te laten. Er werden geen bijkomende locaties ingesproken of voorgesteld. De drie gebieden werden daarom onderworpen aan een milieubeoordeling op planniveau. De milieubeoordeling op planniveau is niet onderscheidend voor deze locaties en geeft ook geen aanleiding tot milderende maatregelen. In het voorontwerp-GRUP werd derhalve een voorstel uitgewerkt voor de drie locaties. De plenaire vergadering kwam tot de vaststelling dat de voorgestelde bestemmingswijziging voor de locatie Kattenrijt verdere uitwerking en afweging zou vereisen, onder meer voor de doelstellingen inzake natuur en landbouw en dat de voorkeur gaat naar de locaties Kikkerstraat in Lommel en Appelboomstraat in Pelt, voor zover deze gebieden niet in rekening kunnen worden gebracht in andere gewestelijke planprocessen. Vermits een gebied dat voor compensatie in aanmerking wordt genomen in een bepaald GRUP, zoals hier het geval is voor de gebieden Kikkerstraat in Lommel en Appelboomstraat in Pelt, overeenkomstig de bepalingen in de VCRO niet tweemaal kunnen worden geteld, wordt aan die voorwaarde tegemoet gekomen. In het ontwerp-GRUP zijn nu de locaties Kikkerstraat en Appelboomstraat opgenomen. De locatie Kikkerstraat in Lommel is in landbouwgebruik, sluit aan bij een ruimer landbouwgebied, versterkt de landbouwstructuur en is bestemd als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Er zijn geen projecten gekend om de bestemming te realiseren, zodat de bestemming achterhaald is. Het gebied komt daardoor in aanmerking voor een bestemmingswijziging naar agrarisch gebied. De locatie Appelboomstraat in Pelt is in landbouwgebruik en omvat een landbouwbedrijfszetel, sluit aan bij een ruimer landbouwgebied, versterkt de landbouwstructuur en is bestemd als gebied als woonuitbreidingsgebied. De ontwikkeling voor woningbouw is volgens de gemeentelijke beleidsvisie niet langer gewenst, zodat de bestemming

achterhaald is. Het gebied komt daardoor eveneens in aanmerking voor een bestemmingswijziging naar agrarisch gebied.

- De opmaak van het ontwerp-GRUP gaat gepaard met een onderzoek naar milieueffecten. De resultaten en conclusies hiervan zijn verwerkt in het ontwerp-GRUP en weergegeven in de toelichtingsnota. In het bijzonder liggen de plan geïntegreerde maatregelen aan de basis van een beoordeling die slechts beperkt aanleiding geeft tot milderende maatregelen. De plan-geïntegreerde en milderende maatregelen worden specifiek toegelicht in de toelichtingsnota van het ontwerp-GRUP.
- Bij het beoordelen van de milieu-effecten wordt rekening gehouden met het invloedsgebied van de mogelijke effecten van de ingrepen van het plan die tot buiten het plangebied reiken. De volgende disciplines werden in het studiegebied grondig onderzocht: geluid, bodemverstoring, biodiversiteit, landschap en bouwkundig erfgoed, mens - ruimtelijke aspecten en hinder, mens – gezondheid, klimaat en energie en externe veiligheid.
- De milieubeoordeling omvat elementen voor de watertoets. Met het watersysteem en het leefmilieu is rekening gehouden bij de opmaak van het grafisch plan en de redactie van de stedenbouwkundige voorschriften. Op basis van de geïntegreerde milieubeoordeling kan geoordeeld worden dat het plan geen nadelige gevolgen heeft voor het watersysteem die niet kunnen worden gecompenseerd, noch op andere aspecten van het leefmilieu.
- In het kader van de opmaak van het plan-MER is de noodzaak voor een passende beoordeling uitgevoerd. Het plan-MER bevat de motivering waarom een passende beoordeling niet vereist is.
- Het onderstation wordt niet beschouwd als een Seveso-inrichting. De opmaak van een RVR is voor het GRUP niet vereist.
- In de toelichtingsnota wordt in de milieuverklaring de motivering van de ruimtelijke vertaling van milderende maatregelen opgenomen.
- De neerslag van de geïntegreerde afweging, de ruimtelijke afweging en de milieubeoordeling, is opgenomen in de toelichtingsnota bij het gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan.

Juridisch kader

Dit besluit sluit aan bij de volgende regelgeving:

- Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, artikel 1.3.1.1, §1, eerste lid.
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 1997 houdende de definitieve vaststelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij het decreet van 17 december 1997 wat de bindende bepalingen betreft en op de besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 17 december 2010 houdende de definitieve vaststelling van een herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij de decreten van 19 maart 2004 respectievelijk 25 februari 2011, wat de bindende bepalingen betreft.
- Het koninklijk besluit van 22 maart 1978 houdende de vaststelling van het gewestplan Neerpelt - Bree, en latere wijzigingen.
- Het koninklijk besluit van 20 september 1978 houdende de vaststelling van het gewestplan Herentals - Mol, en latere wijzigingen.
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2018 houdende de definitieve vaststelling van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan 'Leidingstaat Lommel-Ham-Tessenderlo';
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 10 mei 2019 tot bepaling van de mate waarin bij het bepalen van een onteigeningsvergoeding rekening wordt gehouden met de waardevermeerdering die voortvloeit uit vergunde, gemelde of vrijgestelde handelingen uitgevoerd in een reservatiestrook.

Initiatiefnemer

Dit besluit wordt voorgesteld door de Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw.

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

Artikel 1. Het bij dit besluit gevoegde ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck' wordt voorlopig vastgesteld.

De normatieve delen van dit ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan zijn bij dit besluit gevoegd als:

1. Bijlage I, het verordend grafisch plan.
2. Bijlage II, de verordenende stedenbouwkundige voorschriften.

De niet-normatieve delen van dit ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan zijn bij dit besluit gevoegd als:

3. Bijlage IIIa, de toelichtingsnota met de tekstuele toelichting.
4. Bijlage IIIb, de toelichtingsnota kaarten.
5. Bijlage IV, het register met de percelen waarop een bestemmingswijziging wordt doorgevoerd die aanleiding kan geven tot een planschadevergoeding, een planbatenheffing of een compensatie.
6. Bijlage V, het ontwerp plan-milieueffectrapport met de scopingnota.

Artikel 2. De Vlaamse minister, bevoegd voor omgeving, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage I. Verordenend grafisch plan

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'.

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage II. Verordenende stedenbouwkundige voorschriften

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage IIIa. Toelichtingsnota met de tekstuele toelichting

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage IIIb. Toelichtingsnota kaarten

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage IV. Register met de percelen waarop een bestemmingswijziging wordt doorgevoerd die aanleiding kan geven tot een planschadevergoeding, een planbatenheffing of een compensatie

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS

Bijlage V. Ontwerp plan-milieueffectenrapport en scopingnota

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van 26 juni 2026 houdende de voorlopige vaststelling van het ontwerp van gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan 'Onderstation op de hoogspanningslijn tussen Massenhoven en Van Eyck'

Brussel, 3 juli 2026.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Matthias DIEPENDAELE

De Vlaamse minister van Omgeving en Landbouw,

Jo BROUNS